

KVINDER I KRYDSPRES

- REFLEKSIONER, METODER OG FORTÆLLINGER OM INTEGRATIONS- OG
BESKÆFTIGELSESRETTET ARBEJDE MED KVINDER I TRAUMATISEREDE
FLYGTNINGEFAMILIER.

Dansk Røde Kors
Asylafdeling

UDDRAG

Del 2 - Fortællinger

Af Ole Jeppesen

Drømme og mareridt

36-årige Noura er født og opvokset i Bagdad, Irak. Et udpræget storbymenneske, som nu har boet i Danmark i omkring ti år. Hverdagen nu om dage er formet af mandens sygdom - og en fastlagt og stædig kurs mod en bedre fremtid.

Denne beretning har sit udspring i slut-90'ernes Irak. Her lever Noura og ægteemanden et normalt og fredeligt liv i Bagdad sammen med deres to små piger. Noura læser til kemiingeniør på universitetet, og manden arbejder som mekaniker - somme tider også som taxichauffør.

Alt er godt, indtil Nouras mand bliver sat i fængsel. Ingen hører fra ham i samfulde to år, og familien tror, han er død. En dag ringer telefonen, og mirakuløst forlyder det: Det er lykkedes Nouras mand at flygte til Tyrkiet og derfra videre til Danmark.

Noura og de to piger bliver herefter familiesammenført med pigernes far i Danmark. Et helt nyt liv kan nu begynde.

”Min mands onkel fortæller mig ved ankomsten til Danmark, at min mand har taget skade af fængselsopholdet, men jeg tror simpelthen ikke på det. Han virker jo ok, og måske har han bare savnet os. Godt og vel 14 dage går. Pludselig en nat vækker min mand mig og siger, at der er fremmede personer i stuen. Men der er ingen. Herefter begynder alle mareridtene, stemmerne og personerne, som kun han kan se.”

Siden familien blev genforenet i Danmark, er der kommet yderligere tre børn til verden. Nu består børneflokket af fire piger på 16, 14, 11 og fire år - og en dreng på ni. Familien bor i en lejlighed i Tingbjerg. En bydel, Noura ikke bryder sig videre godt om. Hun føler sig på grund af kriminelle banders hærgen nødsaget til at eskortere sine børn rundt, hvorend de skal hen i lokalområdet:

”Jeg er meget usikker, fordi jeg er alene med fem børn. Hvis bare min mand kunne beskytte os, ville problemet ikke være så stort. Jeg har spurgt kommunen, om vi ikke må flytte til et andet sted, men indtil videre uden held.”

Døgnpleje i hjemmet

Nouras mand er både fysisk og psykisk syg. Han har cyster i leveren, lider af søvnforstyrrelser og hallucinationer og kræver hver eneste dag pleje i et anseeligt omfang:

”Han laver ikke noget. Han sidder altid bare dér og venter på mig. Jeg vasker ham og hjælper ham på toilettet, giver ham medicin, mad og drikke. Han har slet ingen energi. Han har mareridt og hører stemmer - og lever isoleret på sit eget værelse i lejligheden.”

Nouras mand er talrige gange blevet medicineret det bedste, lægerne har lært - men uden afgørende effekt. Aktuelt er den officielle besked, at han næppe nogensinde bliver rask:

”Jeg forsøger nu at behandle ham så godt, jeg kan. Jeg forklarer ham, at personerne og stemmerne kun eksisterer i hans hoved, og at de går væk om lidt. Han tror heldigvis

på, hvad jeg siger. Så sidder han bare og venter på, at personerne og stemmerne forsvinder igen.”

Hele familien har accepteret og vænnet sig til, at Far aldrig bliver rask. For Noura har det betydet, at hun nu bevidst kanaliserer næsten hele sin energi over på børnene:

”Det var og er vigtigt for mig hele tiden at lave noget - at holde mig beskæftiget med noget konstruktivt. Der er ingen lykkelig slutning i sigte med hensyn til min mand, så jeg satser i stedet på mine børn. Jeg hjælper dem med lektier, opdrager dem, laver mad til dem, vasker op, vasker tøj, køber nyt tøj til dem - nogle gange mærkevarer, for de skal ikke føle sig anderledes. De skal heller ikke hjælpe til derhjemme. Slet ikke. De skal koncentrere sig om at få gode uddannelser og blive gode mennesker med en god moral. Det er vigtigt for mig, at det lykkes, selvom de kun har en mor.”

Børnenes tarv

Noura holder øje med, at mandens sygdom ikke påvirker børnenes humør og albuenum. For hvis det gør det, må han flytte på plejehjem, slår hun fast. Men som tingene er nu, ønsker hun for børnenes skyld at beholde ham derhjemme:

”Børnene elsker ham mere, end jeg gør. De siger selv, at de har brug for en far - og at han skal være hos dem. De fortæller om deres skoledag, tegner tegninger til ham, og det gør ham glad. Pigerne hjælper ham også i det daglige, hvis jeg er i skole. Giver ham mad og den slags. I øvrigt tror jeg slet ikke, at det kan lade sig gøre at sende ham på plejehjem. Han stoler ikke på andre end familien og kan ikke sove, hvis der ikke er en af os i nærheden.”

Noura har oplevet, at børnene er mere fortrolige med deres far, end de er med hende. Hun forstår ikke helt hvorfor, da hun gør alt for at få deres liv til at hænge sammen. Hver dag.

”Måske er det fordi, jeg altid er så bestemt overfor dem og opdrager på dem - kræver, at de kommer hjem til tiden, laver deres lektier og den slags. Jeg stiller også mange kontrolspørgsmål, så måske synes de, at jeg er for mistroisk. Det er jeg måske også, men det er fordi, jeg er så nervøs for, at der skal ske dem noget.”

Ægte sprogøre

Noura snakker et fortrinligt dansk. Vejen dertil har været lang, og det har krævet indædt viljestyrke. Sprogundervisningen blev undervejs en slags terapi for hende:

”På et tidspunkt syntes jeg også pludselig, at jeg kunne høre høje stemmer i mit hoved. Stemmer, der råbte og skændtes. Det gik op for mig, at jeg havde tilbragt for meget tid med min mand og hørt for meget om hans hallucinationer. Jeg gik til min læge, men ville ikke lytte til hans råd om psykologhjælp og medicin. I stedet gik jeg til kommunen, og bad dem om at hjælpe mig til at komme ud af lejligheden. Ud for at lære noget. Lære dansk! 'Ok', sagde de. Og så begyndte jeg på sprogskolen.”

Det var umuligt for Noura at forlade hjemmet og manden i to-tre timer hver dag. I stedet havde hun undervisning i kortere tid - og fik ekstra lektier for. Og det lykkedes hende altid at finde tid til at lave lektierne.

”Jeg havde virkelig lyst til gå i skole. Stemmerne i hovedet forsvandt gradvist i takt med, at jeg lærte nyt og mødte andre mennesker på skolen. Der var somaliere, pakistanere og mange andre nationaliteter - og vi hyggede os og snakkede dansk sammen. Ikke ret godt, men vi gjorde det. Og grinte og grinte. Jeg fik en masse energi.

Jeg skyndte mig hjem og passede min mand, gik i køkkenet og gjorde rent. Jeg kunne mærke, at jeg faktisk savnede mit hjem, mine børn - ja, selv min mand, når jeg var ude. Det var en fantastisk følelse. Jeg var glad og lavede sjov med børnene for første gang i lang tid.”

Den danske model

Noura gennemførte først Dansk 2 og senere - i to forsøg - Dansk 3. Derpå fulgte det danske statsborgerskab, Al-a tool og undervisning i brug af PC. Hun har for sjov leget med tanken om at blive dansk-arabisk tolk, men tør ikke stile så højt. I stedet håber hun på et deltidsjob på et kontor, et posthus - eller måske på et bibliotek.

”Kommunen presser mig til at komme i arbejde. Jeg er egentlig villig til lidt af hvert - bare ikke børnepasning og pleje af syge og gamle. Jeg elsker børn, men mit arbejde skal ikke ligne mit liv derhjemme. Min sagsbehandler siger, at det slet ikke er mit ansvar at passe min mand. Det skal hjemmeplejen gøre i stedet. Det er jeg enig i. Jeg er allerede begyndt at tænke på, hvordan jeg skal forberede min mand på, at jeg vil få et arbejde. Det vil måske vare et par måneder at få ham til at tro på, at jeg altid vil komme hjem efter arbejde. I starten vil han være sur, men forhåbentlig vil han til sidst forstå, at hvis jeg ikke arbejder, vil vi ikke få penge til mad, tøj, medicin og alt muligt andet. Han er lige som et lille barn.”

Jobcentret forsøger nu at finde et arbejde tre timer om dagen til Noura. Den tilknyttede sagsbehandler har været hjemme hos Noura og mødt hendes mand og forstår derfor både vigtigheden af, at hun får et job, og at arbejdstiden skal begrænses. Noura er overrasket over forholdene i Danmark - herunder det offentliges indsats for at støtte hende:

”Jeg føler aldrig, at jeg er alene, når jeg har brug for hjælp. Alle står sammen med mig. Alle tror på, hvad jeg siger, og det er det vigtigste. I Irak er der ingen, undtagen familien, som vil hjælpe dig, hvis du er i nød. I Danmark kommer vagtlægen fem minutter efter, man har ringet. Jeg føler mig tryk her.”

Religionen er vigtig for hende, men ikke slet så vigtig som tidligere. Hun synes selv, at hun har lært en masse af at opleve den danske mentalitet:

”Jeg har mødt danskere, som siger, at de ikke tror på nogen gud. Alligevel viser de i deres ord og handlinger, at de har en god moral. En bedre moral end mange troende. Det har lært mig, at jeg ikke kun skal bygge mit liv og børnenes opdragelse på, hvad der står i Koranen. Jeg er holdt op med at sige til børnene, at Gud vil straffe dem, hvis de lyver - og den slags. Jeg opdrager dem nu til at være gode mennesker her i Danmark.”

Søges: Mønsterbrud

Det er umuligt for Noura at forestille sig, hvordan fremtiden kan komme til at se ud. Indtil nu har hendes liv bestået af tusindvis af genudsendelser af den samme dag, de samme pligter og de samme problemer. Derfor tør hun trods håndgribelige jobplaner ikke tro på, at hendes liv kan ændre sig væsentligt:

”Nej. Jeg tænker slet ikke på mit liv som ’mit’ liv. Det er børnenes liv. Hvis jeg ser noget pænt tøj, kunne jeg aldrig finde på at købe det til mig selv. Jeg vil hellere købe det til mine børn, for jeg elsker, når de siger ’tak Mor, hvor er det flot’. For et par dage

siden skændtes jeg med min ældste pige, som klagede over at skulle bo på værelse med sin lillesøster. Hun sagde, at hun manglede ro og fred til at være sig selv og lave lektier, så hun kunne få de gode karakterer, som jeg forventer af børnene. Til sidst sagde hun 'jeg flytter hjemmefra, når jeg bliver 18 år'. Den nat sov jeg slet ikke. Jeg frygter virkelig den dag, hvor alle børnene er flyttet hjemmefra. Tænk, hvis de bare venter på at slippe væk fra mig. Hvad skal der så ske med mig?"

Noura håber, at børnene vil huske hende, når de bliver voksne. At hun egenhændigt har opdraget dem, sendt dem i skole og givet dem alt, hvad de havde brug for. Den absolut største drøm er, at den ældste datter vil få en god uddannelse, blive gift og flytte ind i et stort hus, hvor også Noura og ægteemanden kan bo. Dette er ifølge Noura også datterens ønske:

"Hun siger, at Far skal have et stort værelse, hvor han kan føle sig tryk. Men jeg ved ikke, om han nogensinde vil føle sig tryk. Han tror stadig, at han er i Irak - og han nægter at tro på, at Saddam Hussein er død".

Noura var deltager i projektet, men navnet er opdigtet.

Aminas onde cirkel

Amina blev født i 1975 i en lille marokkansk landsby tæt på grænsen til Algeriet. For ti år siden kom hun på turistvisum til Danmark for at besøge sin søster. Under opholdet mødte hun sin nuværende mand, og de blev kort efter gift.

Amina har sammen med sin mand tre børn; to drenge på henholdsvis ti og fire år og en pige på otte. Familien bor i en mindre lejlighed på Nørrebro. Overskriften for familiens liv og levned må slet og ret være 'sygdom'. Manden er tidligere soldat og har både fysiske og psykiske lidelser. Amina er konstant stresset, har næsten hver dag smerter i hovedet og derudover diffuse smerter forskellige steder i kroppen. Nogle dage er smerterne så slemme, at hun må lægge sig. Det går ud over børnene, der ikke kan forstå, hvad der foregår:

"Vi har ikke et normalt familieliv. Der mangler en mand, som er frisk, kan hjælpe til og tage os med på ture. Jeg føler, at jeg har et kæmpe ansvar, som jeg slet ikke kan klare. Jeg tager mig af manden og børnene - samtidig med, at jeg også selv er plaget af forskellige skavanker."

En dag i Aminas liv former sig som hovedregel således:

"Når jeg vågner om morgenen, vækker jeg først de store børn, som skal i skole klokken otte. Jeg skal normalt kæmpe lidt med at få dem til at spise morgenmad, fordi de hellere vil se tv. Så tager vi to busser hen til deres skole, som ligger langt væk fra vores hjem. Derefter skynder jeg mig hjem for at aflevere den lille i børnehaven. Stress fra ende til anden."

Når børnene er klaret, skal Amina selv af sted i sprogskole. På et tidspunkt havde hun seks timers undervisning hver dag, hvilket var umuligt i forhold til at skulle hente børnene om eftermiddagen. For tiden er det daglige timetal nede på tre, men selv det kan være besværligt, fordi børnene nærmest aldrig har fri på samme tid.

"Når vi endelig kommer hjem ved firetiden, er min mand som oftest lige stået op. Så skal jeg tage mig af ham. Han kan ikke sove om natten, og sover derfor om dagen. Jeg skynder mig at lave mad til os, så børnene bagefter kan nå at lave lektier. Jeg hjælper dem på skift med alt fra matematik til arabisk. Klokken otte skal de i seng. En sjælden gang i mellem kan jeg godt føle en vis stolthed over alle de ting, jeg når. Men for det meste føler jeg mig bare presset og utilstrækkelig."

Bægeret flyder over

Nogle gange får Amina nok af sine mange gøremål og 'eksploderer'. Hun råber og skriger til familien, at hun er træt af det hele. Amina kan dog ikke få sig selv til at bede om hjælp fra sine herboende søskende, som også er hårdt spændt for. Storesøsteren har en dårlig arm, og lillesøsteren har selv fire børn - heraf én nyfødt. For et stykke tid siden fik familien tilbudt kommunal rengøringshjælp, men Aminas mand afslog:

"Jeg blev ellers meget glad og tænkte, at det ville være godt for os. Men min mand ville ikke høre tale om det. Han ville ikke have, at der skulle komme fremmede ind i vores hjem. Det er forfærdeligt, for jeg er ved at slide mig selv op. Selv mine børn bemærker det. For eksempel gør det virkelig ondt indeni, når min datter spørger, hvorfor jeg ikke er som de andre mødre, hvorfor jeg ikke leger med dem, hvorfor jeg altid er træt. Det sårer mig dybt, at jeg skal høre mit barn sige sådan. For jeg føler, at

jeg gør alt, hvad jeg kan for dem. Det er åbenbart ikke nok. Jeg sover ikke ret godt om natten. Jeg ligger og spekulerer over det store ansvar, jeg har. Hvis nu der skulle ske mig noget, hvem skulle så tage sig af mine børn? Det er som om, min hjerne slet ikke kan få fred. Nogle gange tager jeg noget medicin for at falde til ro.”

En lukket bog

Amina har hidtil ikke haft lyst til at åbne op og fortælle om sine problemer. End ikke til ligestillede i Al-a tool og på sprogskolen:

”Jeg har i det hele taget altid haft svært ved at tale om følelser. Min familie i Marokko ved ikke, hvordan jeg har det, for jeg siger altid bare, at det går fint. Først for nylig har jeg talt med nogen om det, og det føltes rigtig godt. Jeg overvejer nu at gå til psykolog. Jeg tror, at lukketheden er en del af min personlighed. Jeg er ikke en stærk kvinde, som siger fra og handler. Jeg går mere stille med dørene.”

Sådan var Amina ikke, da hun kom til Danmark. Hun var rask, frisk og motiveret og havde store drømme om at arbejde og studere:

”Jeg ville lære sproget og studere på universitetet. Jeg har altid gået meget op i at få gode karakterer, så jeg kunne virkeliggøre min store drøm om at læse jura og blive advokat. Desværre er der ikke nogen af drømmene, der blev opfyldt. Jeg har spurgt mig selv rigtig mange gange, ’hvordan kunne det ske?’. Svaret ligger selvfølgelig i, at jeg blev gift med en deprimeret mand, som ikke har lyst til at snakke eller være sammen med nogen, og som sover hele tiden. Det bliver man jo påvirket af. Jeg har ikke haft andre muligheder end at fortsætte mit liv sammen med ham. Måske skyldes det også, at jeg ikke kender ret meget til Danmark. Hvis jeg boede i Marokko, var situationen måske en anden.”

Amina valgte selv at blive gift med sin mand, som i begyndelsen ikke viste tegn på at fejle noget som helst:

”Dengang var han frisk nok. Vi gik ud og lavede en masse ting sammen. Vi havde det godt de første fire år. Derefter gik det den anden vej.”

Strid modvind

Amina finder frem for alt sit liv i Danmark hårdt. Hårdt, fordi hendes mand ikke kan hjælpe til med noget som helst. Hårdt, fordi hun er så bevidst om sit store ansvar. Hun føler sig ikke hjemme her, fordi hun har ingen kontakt til de etniske danskere - end ikke naboerne. Hun kæmper for at blive bedre til dansk, men har ikke tid og overskud til at gøre det helhjertet. Umiddelbart er hun glad for den tryghed, som følger med kontanthjælpen og de andre ydelser fra det offentlige, men også kun umiddelbart.

”Det er selvfølgelig rart, at der altid er nogen, som vil hjælpe økonomisk, hvis man for eksempel har en dyr husleje. Det gør at jeg kan føle mig mere tryk. Men samtidig medvirker det offentlige også til, at jeg føler mig presset og bekymret. For her i Danmark er det jo ikke nok, at kvinden passer hjem, mand og børn. Nej, det offentlige kræver jo, at jeg går i skole og laver fremtidsplaner. Ellers bliver jeg trukket i kontanthjælpen. Det er et stort pres, synes jeg. Jeg tvinger mig selv til at gøre det, men kun fordi jeg skal.”

Amina forstår godt, at man skal være aktiv og bidrage til samfundet. Hun forstår derimod ikke, at der i forbindelse med aktiveringspligten bliver taget så lidt hensyn til hendes egne problemer:

”Når man selv har det dårligt, og ens hjem ikke fungerer, så gør det alting meget sværere. Jeg ville virkelig ønske, at jeg ikke skulle af sted hver dag. På den måde ville jeg få lidt tid til mig selv - og til at slappe af. Nogle dage har jeg det så dårligt psykisk, at jeg ikke kan holde ud at være sammen med nogen, og så foretrækker jeg at blive hjemme. Men det kan jo ikke lade sig gøre, og så presser jeg mig selv til at komme af sted.”

Fastlåst situation

Amina føler hverken hun har tid eller kræfter til at ændre sin situation. Hun ville ønske, at familien kunne rejse til Marokko, men da manden ikke er i stand til at forsørge familien - og børnene næsten kun taler dansk, er det en urealistisk plan.

Hendes helbred og selvværd bliver dårligere dag for dag, og derfor har hun ingen personlige drømme tilbage - blot to ønsker: 1. At få det bedre. Medicinforbruget skal ned, og aftalen hos psykologen kan her blive udslagsgivende, håber hun. 2. At komme ud af det offentlige system, få tid og ro til selv at finde et deltidsarbejde og derefter forsørge sig selv og familien. Ønsker, som hun dog ikke forventer vil blive opfyldt.

Amina rømmer sig, og øjnene flyder over, idet hun forklarer, at børnene nu er det eneste, der afskærer hende fra den totale ulykke.

”Det positive i mit liv er, at jeg har de dejligste børn. De er friske og har et godt helbred. Det er mine børn, og de holder mig oppe, så jeg kan fortsætte mit liv. Jeg håber, at de vil få en god fremtid, og jeg vil gøre alt for, at de skal have det godt. Jeg spekulerer tit over, hvordan det mon vil gå dem. Bare de ikke vil møde dårlige mennesker, som vil lære dem noget skidt.”

Amina var deltager i projektet, men navnet er opdigtet.